

10. Гуславська Я. Урочини пам'яті великого поета-крем'янчанина. *Діалог*. 2000. 15 квіт. С. 3
11. Кісь О. Пам'ять етнічної різноманітності в місцевих газетах: 600-річний ювілей міста Чернівці. Інститут народознавства НАН України. Відділ соціальної антропології, URL: <https://socialanthropology.org.ua/seminars/pamyat-etnichnoyi-riznomanitnosti-v-mistsevykhgazetakh/> (дата звернення: 13.06.2019).
12. Ковальков Ю. Квітка на могилу матері поета. *Вільне життя*. 2005. 8 жовт. С. 5.
13. Крутевич В. Наш земляк – Юліуш Словацький. *Діалог*. 2018. 7 верес. С. 5.
14. Макаренко О. Образ Юліуша в поезії й граніті пробуджує у нас чуття високі. *Діалог*. 2009. 21 серп. С. 5.
15. Одарченко В. Рік Юліуша Словацького відзначають польсько-українські культурні інституції. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1823032.html> (дата звернення: 12.02.2024).
16. Пелешок О. О. Краєзнавчий наратив районної преси Тернопільщини початку ХХІ століття: дис. ... докт. філософ : 061 Журналістика. Тернопіль, 2022. 257 с.
17. Сеніна Т. Музей, який об'єднує народи. *Вільне життя*. 2001. 24 трав. С. 4.
18. Скакальська Л. «Там – під оком пам'яті...». *Діалог*. 2003. 17 трав. С. 2.
19. Фарина І. Запросив музей Ю. Словацького. *Свобода*. 2004. 22 верес. С. 2.
20. Фарина І. Мамине серце кликало до себе. *Свобода*. 2005. 10 верес. С. 6.
21. Черемшинський О. В пам'ять про Юліуша Словацького. *Вісті Придністров'я*. 2009. 28 серп. С. 3.
22. Чижишин Л. Я з вами жив, страждав і плакав з вами. *Вільне життя*. 2009. 28 серп. С. 6.

**Елеонора Палихата,**  
доктор педагогічних наук, професор,  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка

**PER ASPERA AD ASTRA**

## Анотація

У дослідженні проаналізовано твори Юліуша Словацького «Ода вольності», «Дайте землі мені смужку єдину», «Мелодія, II», «Мелодія, I», «Не може недоля мене пригнобити...», у яких простежено думки, переживання автора у результаті його життєвих непорозумінь: творчості, коханні, пошуках музи, натхнення ... Пророче відобразив поет події сучасної України з метою оновлення світу, що сучасникам дається нелегко. Поет починає розуміти, що значних успіхів можна досягнути, лише пройшовши важку школу життя.

**Ключові слова:** ліричні здібності, поетична душа, Україна, Польща, патріотизм.

**Keywords:** lyrical abilities, poetic soul, Ukraine, Poland, patriotism.

Автором латинського вислову, яким ми назвали тези, Per aspera ad astra, що в перекладі означає «Крізь терня до зір», або «Крізь труднощі до зірок» вважається Луцій Анней Сенека, стародавньоримський філософ, поет і державний діяч того часу.

Боротьба за успіхи у творчості, сердечні муки від нетривалого кохання, спостереження за долею своєї країни, смуток, печаль, трагізм, невідворотність долі, часто й розчарування супроводжують окремі поетичні твори Юліуша Словацького, який мав дві Батьківщини: ту, що народила, дала життя, відкрила світ, і ту, що виховала, дала освіту і розуміння сутності буття.

Предметом дослідження творчості Юліуша Словацького були Д. Павличко, поет, літературний критик, громадсько-політичний діяч, дипломат, Посол України в Республіці Польща (1999–2002 рр.), лауреат Національної премії імені Т. Г. Шевченка, Герой України; Станіслав Шевченко, який зосереджував увагу на творах Ю. Словацького, присвячених Україні й українським козакам; Г. Чернихівський, Є. Нахлік, Й. Лось, М. Рильський, О. Пчілка, Т. Сеніна, М. Гецевич, О. Гаськович,

Р. Радишевський та багато інших дослідників, які вказували на особливо ніжні почуття синівської любові Ю. Словацького до своєї Батьківщини – першої матері, України, яка пустила його у світ як поета, що прославив у своїх творах ще й Польщу, як другу матір, де високо оцінюють його творчість і щорічно вшановують його пам'ять.

Мета нашого дослідження – провести аналіз окремих поезій, які дають можливість зрозуміти умови життя і творчості Юліуша Словацького як поета, усвідомити його інтереси, запити і зрозуміти пророче бачення майбутнього – свого, України і Польщі.

Шукаючи натхнення, «достойний дар», як зазначено в поезії, «блукав квітчастими ланами України» під час її відвідування, мріяв знайти цвіт папороті, зірвати і подарувати своєму достойному дару, але зрозумівши, що не все омріяне так швидко здійснюється, розчаровано і поспішно, як ми вважаємо, робить висновок: «видно, не росте цвіт щастя на землі, щастю справжньому на світі не блищати». Від того засмучений, висловлює думку, що «ніколи той, хто сумувать не вмів, не зможе оцінить і дні життя щасливі». І все-таки сподівання, очікування щастя, зірки найяснішої для себе, в якій накопичені тільки йому відомі інтенції, важливі також і для своєї батьківщини, уже Польщі, надають поетові силу любові синівської, силу нездоланного патріотизму: «зразу ж зберу свою міць потайну, крила розкину – і зірки сягну»; уповаючи на допомогу вишніх сил, «я хилюся в молитві, молячись Богу за люд, за Вітчизну» та, мабуть, і за себе.

Свої ліричні здібності автор порівнює, зі «второваною, гожою дорогою», що має за мету: «жити – страждати – творити», порівнює їх також із духом у вигляді жайвора, що «в просторінь пряне». І знову звертається до Бога «Дай поміч ти жайвору, Боже мій правий, хай весело злине, хай високо стане». А також свою поетичну душу порівнює з ластівкою: «угору душа, наче ластівка, мчиться» і просить у Бога «Дай поміч тій пташці, що в світло безкрає втопила свої звеселілі очиці».

Уся метафорична сутність звертань привертає увагу читача до розуміння прагнення поета досягти успіхів у своїй поетичній творчості, уповаючи при цьому на допомогу небесних сил.

Ще в 1841 році, більше, як 185 років тому назад, Юліуш Словацький пророчо відобразив ситуацію сьогодношньої України, де йде війна з російськими фашистами, які порядкують на окупованих територіях, несуть смерть, нищать українські міста і села, обкрадають український народ. І ми, в унісон із поетом, звертаємося: «Ти, Боже, шлеш свої убивчі стріли на оборонців краю з висоти! Тебе цим прахом молимо щосили, хоч нашу смерть ти сонцем освіти! Хай з брам небесних зійде день над краєм, хай бачить світ, як ми отут конаєм!» і боремось «за Україну, за її волю, за честь і славу, за народ» (в останніх лапках слова пісні Миколи Вороного «За Україну»).

Але, як відзначає поет, не може ця недоля нас пригнобити. Так, край наш палає, Україна в огні, але кличуть на битву нас прагнення волі, самостійності, патріотизму, любові, бажання злагоди, сльози осиротілих матерів, вірних дружин, рідних діточок. І стійкий воїн, «ворога гонячи грізно», на трон ставить постать вільної духом людини самостійної України.

Слова Ю. Словацького відповідають подіям спраглої волі сучасної України: «Тож ночі не бува над вільною землею. Свобода, як орел, летить до всіх країн. Бог вільні племена вкрив ласкою своєю; героїв нагородить він».

Повернеться «кохання колишнього світлі години, посвітачі в сяйві зірниць заяснілі; тепер же значніші є справи в людини, великі й печальні, мов сонце на схилі». Спостерігаємо, що з початку XIX століття було видно події XXI століття. В «Оді вольності» висвітлено майбутнє не тільки України і Польщі, а й цілого, вже зміненого, оновленого світу, де у своїх пророчих словах поет висловлює прощання зі старим, мертвим світом і радість від оновленого, вільного світу, порівнявши його з ангелом волі: «Злети, світлий ангеле волі, над мертвим полинувши світом! Уже на вітчизни престолі

сплелися вінки пишним цвітом і пахощі в'ються з кадила! Поглянь же: це світ обновилося, це люди живуть по-новому!».

Роздуми, висвітлені в матеріалах тез, побудовані на основі творів Юліуша Словацького, написаних на початку XIX століття, мелодійно-прогресивна тематика яких явно актуальна й сьогодні.

**Ірина Бабій,**

кандидат філологічних наук, доцент,

**Ніна Свистун,**

кандидат філологічних наук, доцент,

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

## **ДІЄСЛІВНІ ОДНОЯДЕРНІ РЕЧЕННЯ У ТВОРАХ ЮЛІУША СЛОВАЦЬКОГО: СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ**

### **Анотація**

*Представлено структурно-функціональний аспект дієслівних одноядерних речень у творах Юліуша Словацького. Виявлено та проаналізовано різні види таких конструкцій. Прикладами проілюстровано, які односкладні речення ужиті автором та яку роль вони відіграють у художній мові письменника.*

**Ключові слова:** *одноядерні речення, типи одноядерних речень, означено-особові речення, неозначено-особові речення, безособові речення, інфінітивні речення.*

**Key words:** *one-member sentence, types of one-member sentences, definite-personal sentences, indefinite-personal sentences, impersonal sentences, infinitive sentences.*